

‘Maak stadspark van kasteeltuin’

Mieke Bon
m.bon@ed.nl

Leuk, zo'n kasteel, maar vaak ook is het een last. Want wat moet je ermee als het leegstaat? Drie gemeenten in onze regio worstelen met de herbestemming van een kasteel: Oirschot, Gemert en Cranendonck.

Nieuw is dat verschijnsel niet, stelt Ben Olde Meierink, architectuur- en bouwhistoricus en verbonden aan NKS Kenniscentrum voor kasteel en buitenplaats; voorheen Nederlandse Kastelenstichting. Veranderende functies voor kastelen is iets wat vooral in Zuid-Nederland speelt en ook al heel lang. „In de negentiende en twintigste eeuw zijn talloze buitenlandse religieuze ordes naar Brabant en Limburg gekomen, en die hebben zich in de leegstaande kastelen gevestigd. Dat was dus al een vroege vorm van herbestemming”, concludeert Olde Meierink.

Nu is alleen het kasteel in Gemert nog eigendom van een kloosterorde. Die wil er al sinds 2010 van af. Onlangs ketste de voorgenomen verkoop af, omdat de beoogde nieuwe eigenaar de exploitatieplannen niet rond kreeg. In Oirschot kwam kasteel Groot Bijsvertelt, eigendom van de gemeen-

Wat te doen met een kasteel dat leegstaat? Met die vraag worstelen Oirschot, Gemert en Cranendonck. Kasteeldeskundige Olde Meierink heeft wel ideeën.

te, om dezelfde reden opnieuw in de verkoop. Nu wordt onderhandeld met een partij die het complex geschikt wil maken voor de combinatie wonen en zorg.

Zorginstelling

Olde Meierink vindt particulier bezit in principe de beste optie voor behoud van een kasteel. Zoals kasteel Heeze, dat bewoond wordt door baron Sammy van Tuyll van Serooskerken en al generaties lang in het bezit van de familie is. „Grootscheepse verbouwingen zijn er niet geweest en daardoor heeft het nog steeds een waardevol interieur”, vindt de kasteeldeskundige.

Die particulier kan ook een stichting zijn, zoals in Geldrop het geval is. Deze stichting is gelieerd aan de gemeente, die het park onderhoudt. Of een zorginstelling, zoals Eckart in Eindhoven, dat van LunetZorg is. Daarin wonen nu

verstandelijk gehandicapten, net als in andere gebouwen op het landgoed Eckart. En soms is een kasteel herbestemd naar gemeentehuis zoals met kasteel Cranendonck is gebeurd, en Dommelrode in Sint-Oedenrode, maar verliest het vanwege reorganisaties zijn kantoorfunctie.

„Als gemeentes hun kasteel kwijt willen, zijn emoties een complicerende factor. Omdat het eigendom is geweest van de gemeente denken inwoners dat het van hún is en dat het publiek toe-

In Limburg zit in meer dan de helft van de kastelen een hotel-restaurant

—Ben Olde Meierink

gankelijk moet blijven”, zegt de kastelenonderzoeker. „Vooral het groen bij een kasteel staan mensen niet graag af. De gemeente zou de tuin kunnen overnemen en er een stadspark van maken. Dat ontlast ook de financiële druk op de ontwikkelaar en zo'n park is tevens een meerwaarde voor de rest van het complex.” Een gemeenschap die zijn kasteel belangrijk vindt, moet daar iets voor over hebben, benadrukt Olde Meierink.

Maar geen 8 miljoen euro, zoals de paters in Gemert in 2012 voor hun kasteel wilden hebben. „Die prijs zal bijgesteld moeten worden. Je merkt dat het moeilijker begint te worden met woningontwikkeling in kastelen, het dure segment is nu echt wel weg.” Horeca kan prima in een kasteel, maar is geen garantie voor succes. Olde Meierink: „We hebben onderzoek gedaan in Limburg, daar zit in meer dan de helft van de kastelen een hotel-restaurant. Die beginnen elkaar te beconcurreren.”

Woningen passen prima in het Gemertse kasteel, denkt hij. „Van het 18de-eeuwse interieur is toch niets meer over.” De buitenkant is wel waardevol. „Dus woningbouw in de kasteeltuin of op de landerijen, dat wil de Kastelenstichting absoluut niet. De opbrengst zal hierdoor wel veel lager zijn, dus zullen de paters genoeg moeten nemen met een lagere prijs.”

Helpt kastelen in particulier bezit

Kasteel Heeze (Eymerick)

Stamt uit: 1660

Eigenaar: de familie Van Tuyll van Serooskerken; Baron Sammy woont er nog steeds.

Functie: wonen, trouwlocatie, feesten, rondleidingen

Openbaar: ja

Kasteel Heeze is een van de laatste bewoonde kastelen van Nederland. Het bestaat uit een middeleeuws deel, kasteel Eymerick, en het in 1665 door de bekende architect Pieter Post gebouwde deel.

Groot Kasteel, Dinghuis en Klein Kasteel (niet op foto) in Deurne

Stamt uit: 14e eeuw, sinds 1944 ruïne; Dinghuis 16e eeuw
Eigenaar: gemeente; Klein Kasteel is particulier bezit, de familie Nooyen.

Functie Groot Kasteel: jongerensociëteit Walhalla.

Openbaar: alleen kasteelpark is vrij toegankelijk.

Het Dinghuis is eerder dit jaar verkocht aan de familie Van den Eijnden. Die wil er een horecagelegenheid van maken. De familie Nooyen wil een losstaand gastenverblijf bij het Klein Kasteel bouwen. In beide gevallen is er discussie over de vraag of het plan recht doet aan de cultuurhistorische waarde van het complex.

Kasteeltje Cranendonck

Stamt uit: 19de eeuw, ruïne omstreeks 1250

Eigenaar: gemeente

Functie: trouwlocatie

Openbaar: ja

Naast het kasteel zou Hof van Cranendonck verrijzen maar initiatiefnemer Leo van Gansewinkel trok de stekker uit het megaproject. Het alternatieve plan voor herontwikkeling, met onder meer een paardenrevalidatiecentrum, gaat ook niet door.

Kasteel Henkenshage in Sint-Oedenrode

Stamt uit: waarschijnlijk 14e eeuw

Eigenaar: gemeente

Functie: commerciële exploitatie door la Casserole; sociaal-culturele evenementen en gebruik door culturele verenigingen; museum; openluchttheater.

Openbaar: soms; de tuin is vrij toegankelijk.

Het kasteel ligt op een beeldbepalende plek in het dorp, maar doet maar mondjesmaat mee in evenementen in de buurt.

Kasteel Dommelrode in Sint-Oedenrode

Stamt uit: 16e eeuw

Eigenaar: gemeente

Functie: raadhuis; museum.

Openbaar: ja. Dommelrode behoudt zijn functie na de fusie met Schijndel en Veghel. De commissie- en raadsvergaderingen van de nieuwe gemeente Meierijstad worden er straks gehouden en ook de griffie strijkt er neer.

Kasteel Eyckenlust in Beek en Donk

Stamt uit: 16e eeuw, deels herbouwd in 1812 en 1870

Eigendom: de adellijke familie De Jong van Beek en Donk; Jan de Jong van Beek en Donk woont in het hoofdgebouw. Het beheer van het landgoed is ondergebracht in een exploitatie-maatschappij.

Functie: wonen

Openbaar: nee

Kasteel Gemert

Stamt uit: 1391

Eigenaar: de orde van de paters van de Heilige Geest.

Functie: antikraak bewoond

Openbaar: momenteel niet

Het kasteel staat weer te koop nadat er drie jaar een koop-overeenkomst is geweest. Het lukte de aspirant-koper niet om plannen te ontwikkelen die commercieel interessant waren én de goedkeuring van de raad konden wegdragen.

Kasteel Heusden in Asten-Heusden

Stamt uit: 15e eeuw

Eigendom: particulier; het kasteel is in woningen opgedeeld. De familie Loomans, bekend van de roofvogels en het papegaaienpark in Veldhoven, woont er onder meer.

Functie: wonen

Openbaar: nee. Rondom het kasteel wordt veel gewandeld en gefietst.

Kasteel Helmond

Stamt uit: 1325

Eigenaar: gemeente

Functie: museum, trouwlocatie

Openbaar: ja

In de Kasteeltuin worden geregeld evenementen gehouden. En veel jongeren bezoeken tegenwoordig de tuin omdat er ook een 'Gym' blijkt te zitten, een figuurtje uit het immens populaire spel Pokémon Go.

foto's Ronald Otter, Fotopersbureau Van de Meulenhof en Van Assendelft Fotografie

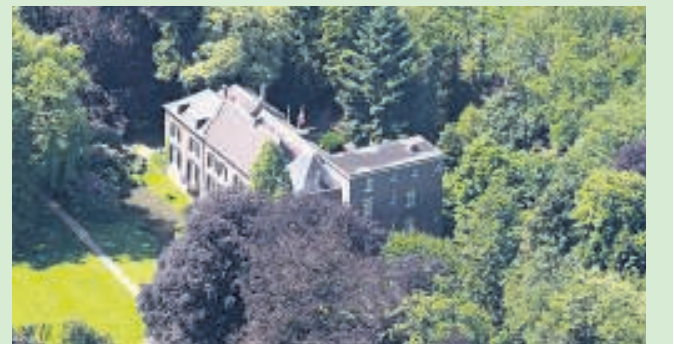

Kasteel Eckart Eindhoven

Stamt uit: De oude Heerlijkheid Eckart, Eykart zoals het toen heette, wordt voor het eerst vermeld in 1312. In latere eeuwen verwaarloosd en geplunderd. In 1692 is een nieuw kasteel gebouwd, dat rond 1900 fors is verbouwd. Is eigendom geweest van de familie Smits (Smits van Eckart en Smits van Oijen). In 1937 kochten de Broeders van de Heilige Norbertus van Elshout het landgoed voor de opvang van verstandelijk gehandicapten.

Eigendom: LunetZorg

Functie: zorgwoningen

Kasteel Geldrop

Stamt uit: voor het eerst bewoond in 1350, maar al snel ruïne. In 1616 herbouwd.

Eigenaar: stichting Kasteel Geldrop. Die kocht het in 1996 van de gemeente voor het symbolische bedrag van een gulden.

Functie: bruiloften, exposities, concerten etc. IVN huist bovendien in koetshuis.

Openbaar: ja

Het kasteel bestaat dit jaar 400 jaar. Dit wordt met diverse evenementen gevierd.

Kasteel Croy in Aarle-Rixtel

Stamt uit: 15e eeuw, mogelijk gebouwd op de oudere resten.

Eigendom: stichting Geloof, Hoop en Liefde.

Functie: bedrijfsverzamelgebouw

Openbaar: nee

Toen Croy nog een bejaardenhuis was, heeft de moeder van toenmalig minister Joseph Luns er nog enkele jaren gewoond. Ondernemer Jan Franken (voorheen payroll-bedrijf Please, nu van de Croy-restaurants) is al jaren de hoofdhuurder van het kasteel.

Kasteel Groot Bijstervelt in Oirschot

Stamt uit: 18e eeuw. Eerder stond er een adellijk slot, waarvan de stichtingsdatum niet bekend is.

Eigenaar: gemeente

Functie: Wordt herontwikkeld naar woonzorgcomplex.

In 1903 kwamen de paters Montfortanen er wonen en later ook de zusters van Onze Lieve Vrouw van het Cenakel. In 2009 werd het eigendom van de gemeente. Het plan was vorig jaar om er honderden asielzoekers in te huisvesten, maar dat ging niet door.